

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

Mediace a probace

Mgr. et Mgr. Ondřej Ipser, DiS.

Harmonogram

- ✓ **Restorativní justice**
- ✓ **Probační a mediační služba**
- ✓ **Trestní řízení**
- ✓ **Mediace**
- ✓ **Kasuistika mladistvého v přípravném řízení**
- ✓ **Profesionální rozhovor**

Dopady trestného činu

Trestný čin působí a má dopady na:

- ✓ **Oběť**
- ✓ **Její blízké okolí**
- ✓ **Svědky události**
- ✓ **Komunitu**
- ✓ **Rodinu a okolí pachatele**

RESTORATIVNÍ JUSTICE

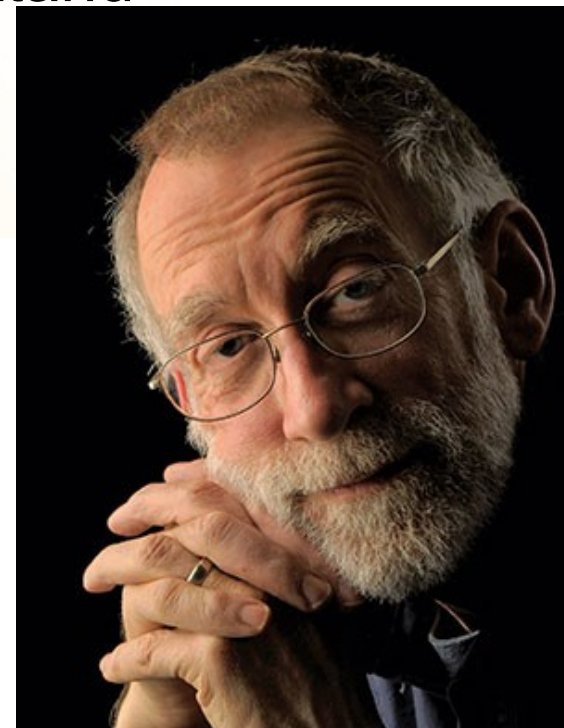

Restorativní justice

- ✓ Obnova vzájemných poškozených vztahů
- ✓ Pachatel, poškozený, komunita
- ✓ Akcentace potřeb a jejich naplňování
- ✓ Anglosaské prostředí, 70. a 80. léta

Justice That Promotes Healing

„Snaha brát potřeby poškozených vážně výrazně ovlivnila vznik a vývoj teorie a praxe restorativní justice“. (Zehr 2003: 12)

Restorativní X retributivní justice

Retributivní (trestající, odplatná) justice	Restorativní (obnovující) justice
Trestný čin – porušení práva a prohřešek proti státu	Trestný čin – prohřešek proti osobě a narušení vzájemných vztahů
Porušením zákona vzniká vina	Porušením zákona vznikají závazky a povinnosti
Spravedlnost je naplněna skrze uznání viny a uložení trestu	Spravedlnost je naplněna za účasti oběti, pachatele a členů komunity, kteří usilují o obnovu narušeného stavu a vztahů
Hlavní zřetel kladen na potrestání	Hlavní zřetel kladen na potřeby poškozeného a odpovědnost pachatele v procesu nápravy

Restorativní X retributivní justice

Retributivní (trestající, odplatná) justice

Jak byl porušen zákon?

Kdo se trestného činu dopustil?

Jak má být pachatel potrestán?

Zehr 2002: 15

(Dle Zehra se nejedná o antonyma!)

Restorativní (obnovující) justice

Komu vznikla škoda?

Jaké jsou potřeby osob, které trestný čin zasáhl?

Komu vznikají závazky a povinnosti?

Probační a mediační služba

- ✓ **Organizační složka státu, Ministerstvo spravedlnosti ČR**
- ✓ **Od roku 2001, zákon č. 257/2000 Sb.**
- ✓ **Ředitelství PMS, 74 středisek + 2 pobočky,**
- ✓ **8 soudních krajů, 540 zaměstnanců (probační úředníci, probační asistenti, poradci pro oběti, projektoví a administrativní pracovníci)**

„Zřizuje se Probační a mediační služba, která provádí v rozsahu stanoveném tímto nebo zvláštním zákonem úkony probace a mediace ve věcech projednávaných v trestním řízení“. (§ 1 zákona o PMS)

Probační a mediační služba

Poslání a cíle

- ✓ **Integrace pachatele**
- ✓ **Pomoc obětem**
- ✓ **Ochrana společnosti**

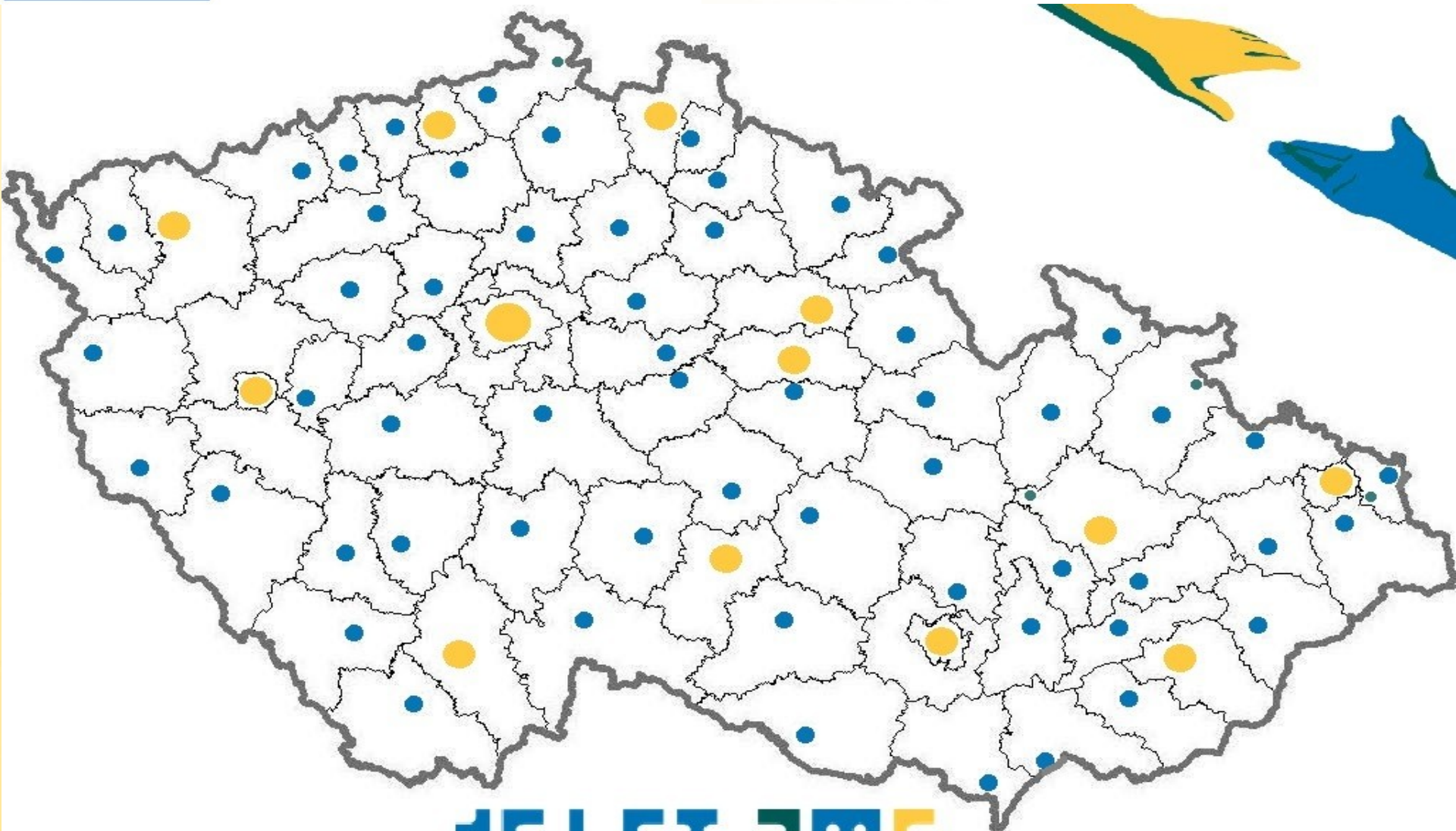
- ✓ **Realizované činnosti (ve všech fázích TŘ)** – probace, mediace, parole, organizace a výkon alternativních trestů, práce s mladistvými pachateli, pomoc obětem

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

15 LET PMS

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA

Probační a mediační služba

Probace

- ✓ Dohled nad pachatelem (specifika dohledu u mladistvého)
- ✓ Nařízeno soudem/SZ, povinnost podstoupit
- ✓ Další povinnosti, omezení
- ✓ Pravidelné návštěvy střediska PMS
- ✓ Pravidelné informace o výkonu
- ✓ Kontrola a vedení k řádném životu
- ✓ Dohled, kontrola **X** motivace, pomoc
- ✓ Oslovení obětí - prostor pro mediaci

Probační a mediační služba

Mediace

- ✓ **Mimosoudní zprostředkování řešení konfliktu**
- ✓ **Pachatel, oběť - snaha nalézt smírné řešení**
- ✓ **Řízeno mediátorem, dobrovolnost zapojení**

Probační a mediační služba

Parole

- ✓ Před podmíněným propuštěním z VTOS (rozhoduje soud)
- ✓ Komunikace s VS, vězněm, příprava, analýza rizik
- ✓ Oslovení oběti
- ✓ Tvorba stanoviska

Probační a mediační služba

Alternativní tresty

- ✓ Trest domácího vězení až 2 roky
- ✓ Obecně prospěšné práce až 300 h
- ✓ Trest zákazu vstupu

Trestní právo

- ✓ **Procesní** – 141/1961 Sb., trestní řád
- ✓ **Hmotné** – 40/2009 Sb., trestní zákon
- ✓ Zásady trestního řízení:
 - ✓ Zákonnosti
 - ✓ Presumpce nevinny
 - ✓ Legality
 - ✓ Oficiality
 - ✓ Zdrženlivosti
 - ✓ Zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností
 - ✓ Vyhledávací
 - ✓ Volného hodnocení důkazů
 - ✓ Obžalovací
 - ✓ Veřejnosti a ústnosti
 - ✓ **Ochranu zájmu poškozeného**

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

Zásada legality

Povinnost stíhat všechny TČ, o nichž se dozví – státní zástupce má dohled nad policií, takže pokud to platí pro něj, tím spíše to platí i pro policii

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

Zásada oficiality

OČTŘ postupují v řízení z úřední povinnosti; musí provést určitý procesní úkon, pokud jsou pro to podmínky, bez ohledu na postoj dotčených osob.

Zásada obžalovací

Před soudem je trestní řízení možné pouze po podání obžaloby, návrhem na potrestání a dohody o vině a trestu; soud vázán skutkem ne právním posouzením; účast státního zástupce v řízení je povinná

Zásady

*„Orgány činné v trestním řízení jsou povinny v každém období řízení umožnit poškozenému plné uplatnění jeho práv, o kterých je třeba ho podle zákona vhodným způsobem a srozumitelně poučit, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků; řízení musí vést s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetření jeho osobnosti.“
(§ 2 TR)*

Základní pojmy

„Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“ (§ 13 TrZ)

přečiny a zločiny, zvláště' závažné zločiny

„Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin“ (§ 5 zák. č. 250/2016 Sb.)

OSA TRESTNÍHO ŘÍZENÍ

Prověřování

Zahájení trestního stíhání

Vyšetřování – odklon – zahájení jednání o dohodě a vině
postoupení věci jinému orgánu, obžaloba,
přerušování

Řízení před soudem – počátek hlavního líčení, dokazování,
závěr hlavního líčení, rozhodnutí soudu

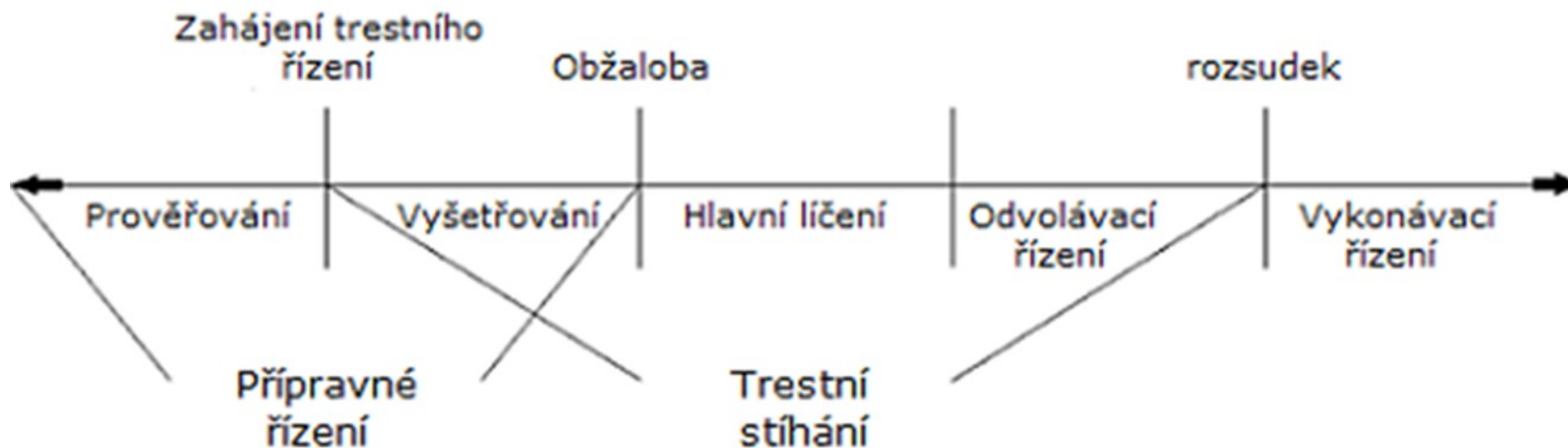
Opravné prostředky

Výkon

Trestní řízení

- ✓ Upraveno trestním řádem
- ✓ Jednotlivé fáze

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

OČTŘ

DALŠÍ SUBJEKTY ŘÍZENÍ?

Jedná se o činitele (státní orgány, fyzické osoby, právnické osoby), kteří mají a vykonávají vliv na průběh řízení a kterým zákon dává k uskutečnění tohoto vlivu určitá procesní práva nebo ukládá určité povinnosti.

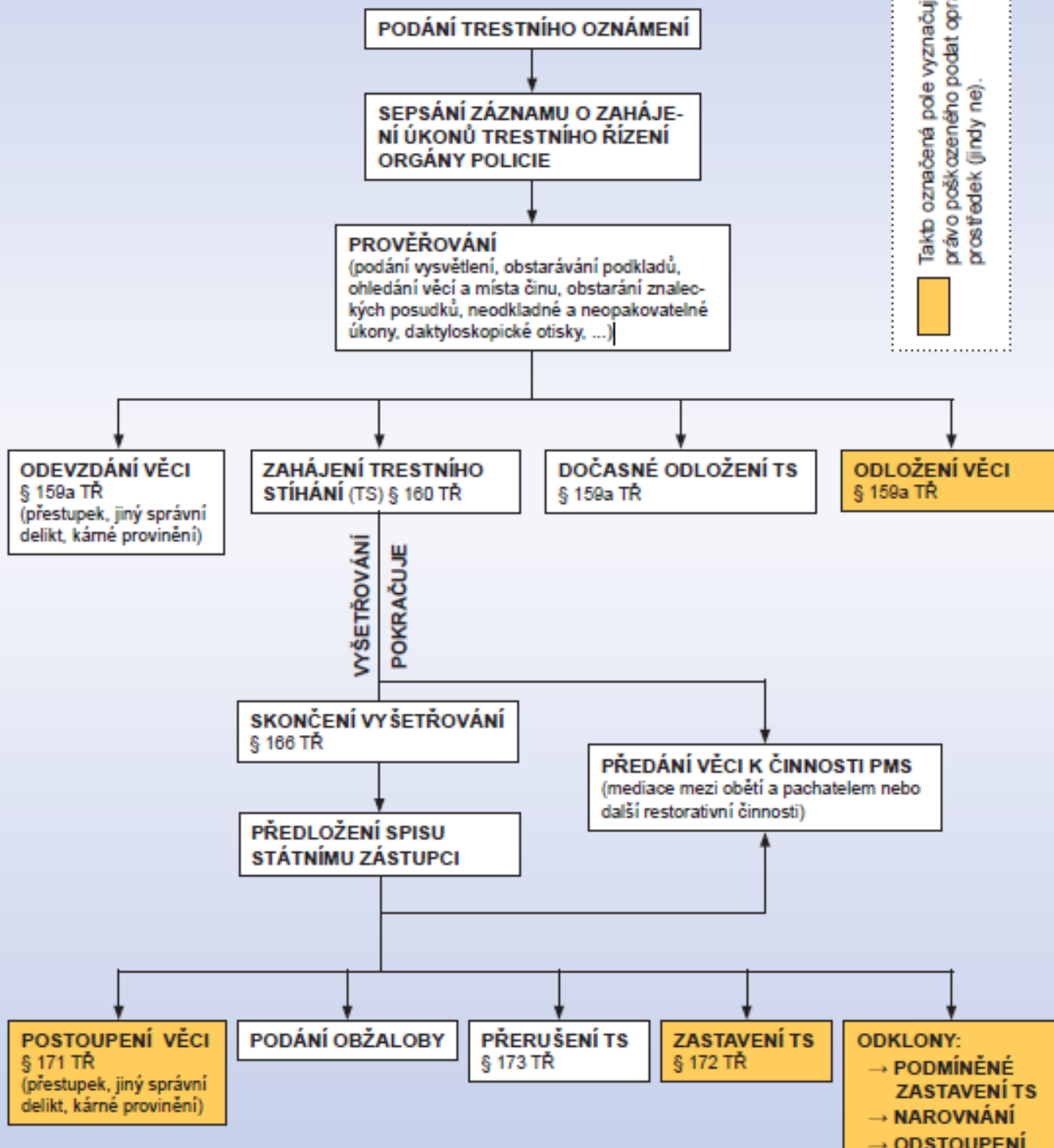
Obviněný, Obhájce, Poškozený, Zúčastněná osoba

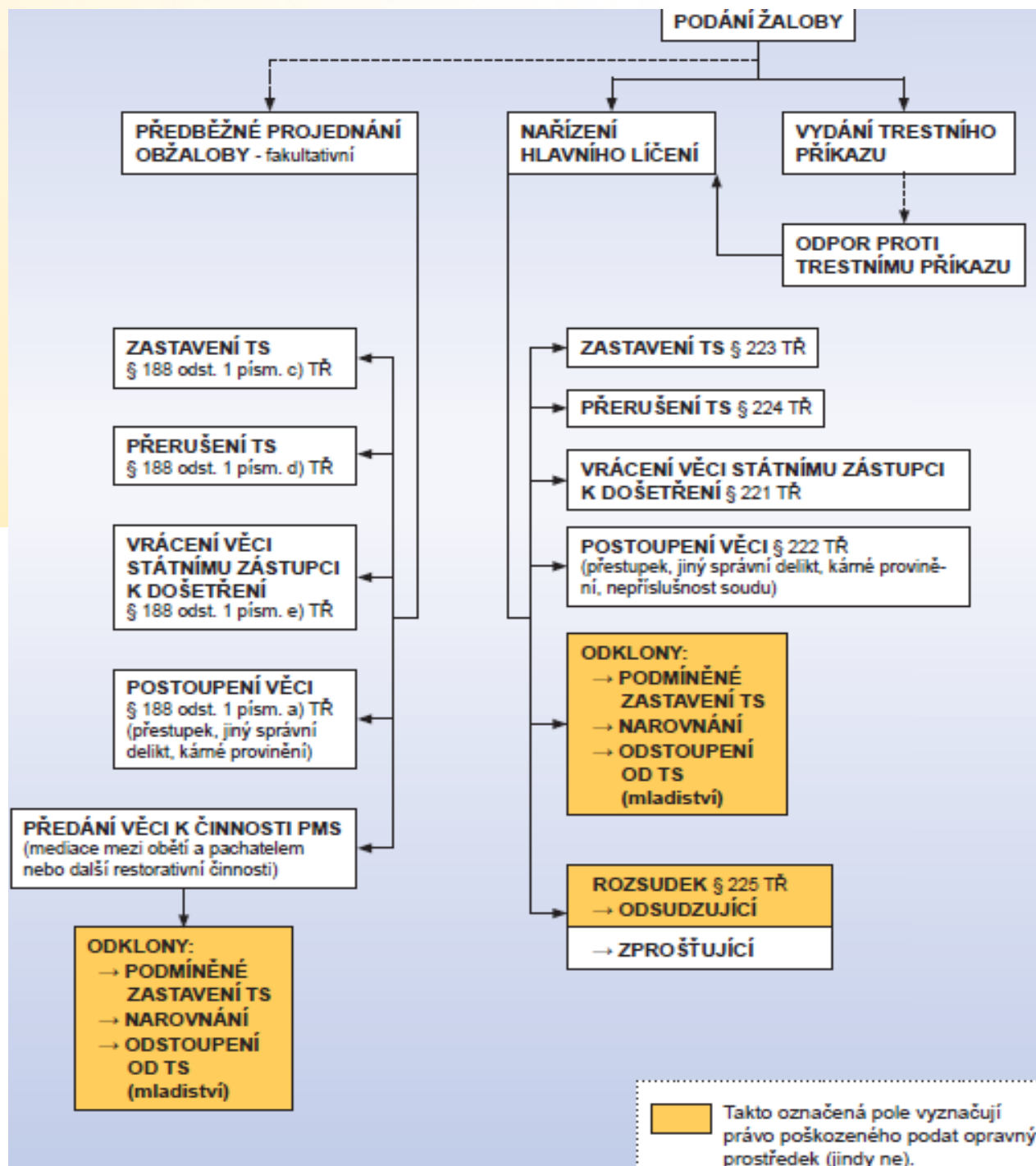
Další osoby – jde o **osoby s tzv. samostatnými obhajovacími právy**

- některé osoby obviněnému blízké – příbuzní obviněného v pokolení přímém, sourozenec, osvojitel, osvojenec, manžel, partner a druh
- probační úředník
- orgán sociálně-právní ochrany dětí v řízení proti mladistvému

Tyto osoby vykonávají obhajovací práva ve prospěch obviněného vlastním jménem, mají tzv. samostatné obhajovací právo. Mohou např. ve prospěch obžalovaného podat odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně.

Svědci, znalci, tlumočníci

Opravné prostředky

✓ **Řádné**

- ✓ Odvolání dle § 245 TŘ
- ✓ Stížnost dle § 141 TŘ
- ✓ Odpor

✓ **Mimořádné**

- ✓ Dovolání dle § 265a TŘ
- ✓ Stížnost pro porušení zákona dle § 266 TŘ
- ✓ Obnova řízení dle § 277 TŘ

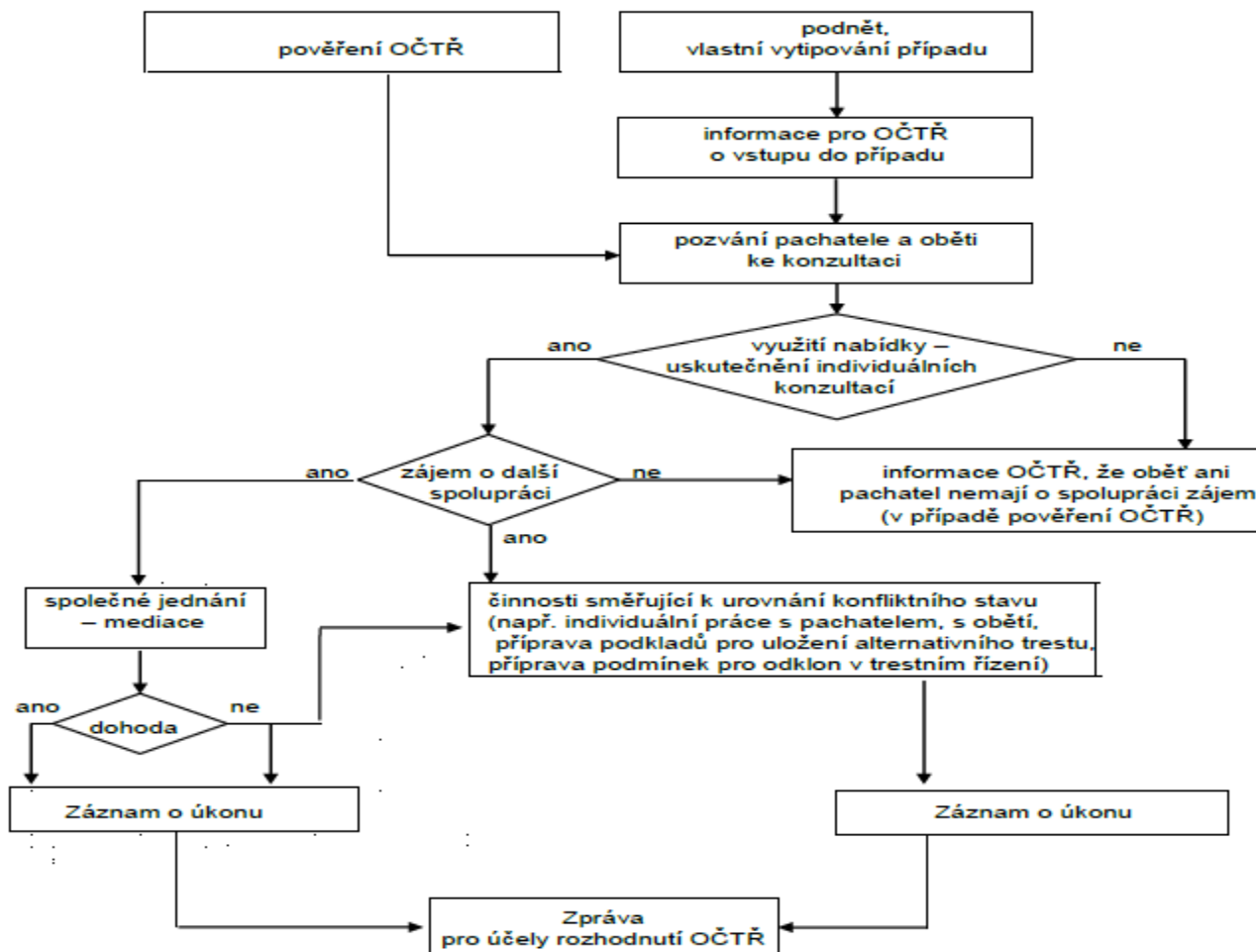
Trestní oznámení

- ✓ Písemně, ústně do protokolu
- ✓ Policejnímu orgánu, na státní zastupitelství
- ✓ Není předepsána forma (kdo činí, komu TO směřuje, datum)
- ✓ *KDO? CO? KDE? KDY? JAK? ČÍM? PROČ? NÁSLEDEK?*
- ✓ Požadání o informování o učiněných opatření (§ 158 odst. 2 TŘ)

Cesta k mediaci v přípravném řízení

Grafické znázornění postupu a činnosti PMS v přípravném řízení:

Co je mediace v trestním řízení?

- ✓ Mediace je mimosoudní zprostředkování řešení trestního konfliktu mezi poškozeným/obětí a obviněným – pachatelem za účasti třetí osoby - mediátora. Poskytuje oběma stranám možnost vyjádřit své pocity, očekávání a potřeby, které vznikly v souvislosti s trestnou činností. Současně umožňuje domluvit se na rychlém a přijatelném způsobu náhrady škody. Účast na mediaci je pro obě strany dobrovolná.

Jak probíhá mediační jednání?

- ✓ Mediace má podobu setkání obviněného s poškozeným/obětí za účasti mediátora, který plní roli nestranného prostředníka. Společnému jednání obvykle předcházejí individuální rozhovory s poškozeným/obětí a obviněným. **Smyslem a účelem mediačního jednání je přispět ke zmírnění následků trestného činu pro poškozeného/ oběť a motivovat obviněného k převzetí odpovědnosti za škody**, které svým jednáním způsobil. Mediátor umožňuje oběma stranám, aby vyjádřily své názory, potřeby a zájmy v rámci daného trestního případu.

Co může přinést mediace poškozenému/oběti?

- ✓ Poškozený/oběť má **příležitost vyjádřit a pojmenovat své potřeby a zájmy v souvislosti se zmírněním následků způsobených trestnou činností**. Může získat důležité informace vztahující se k trestnímu řízení a především k náhradě škody. Poškozenému/oběti mediace nabízí příležitost „seznámit“ pachatele s dopady jeho jednání a domoci se tak nejen materiálního, ale i mezilidského narovnání své újmy.

Co může přinést mediace obviněnému?

- ✓ Obviněný má příležitost vyjádřit své potřeby, zájmy, ale také pojmenovat své povinnosti a přijmout odpovědnost v souvislosti s náhradou jím způsobených škod. V osobním jednání s poškozeným/obětí má obviněný „příležitost“ dozvědět se, co vše svým jednáním způsobil. Může vysvětlit okolnosti svého jednání, omluvit se poškozenému a nabídnout přiměřenou náhradu škody.

Co může také zaznít při mediaci:

✓ Poškozený/oběť –

Cítím:

- křivdu, že právě mně se to muselo stát
- ponížení, že jsem se stal/a obětí
- vztek na pachatele, že mi ublížil a dalšími následky zkomplikoval život
- bolest, tj. fyzickou ze zranění a psychickou z prožité zkušenosti
- nejistotu, zda jsem k trestnému činu nezavdal(a) nějakou příčinu
- lítost nad tím, co se stalo
- obavy, že mě to potká znovu

Co může také zaznít při mediaci:

✓ Poškozený/oběť –

Chtěl(a) bych:

- říci pachateli, co všechno mi svým jednáním způsobil
- slyšet vysvětlení, omluvu, ...od pachatele
- dostat odpovídající náhradu škody
- vyřešit celou věc co nejdříve

Co může také zaznít při mediaci:

- ✓ Obviněný – pachatel - způsobil(a) jsem dopravní nehodu, zranil(a) jsem někoho při rvačce, byl(a) jsem v partě, která vykradla auto (byt), ...
- ✓ Cítím:
 - ✓ • strach z projednávání případu na policii (u soudu)
 - ✓ • obavy, že záznam v rejstříku trestů mi bude v budoucnu komplikovat osobní /pracovní situaci
 - ✓ • lítost nad tím, co se stalo
 - ✓ • potřebu vysvětlit důvody svého jednání
 - ✓ • potřebu omluvit se a odčinit to, co jsem spáchal(a).

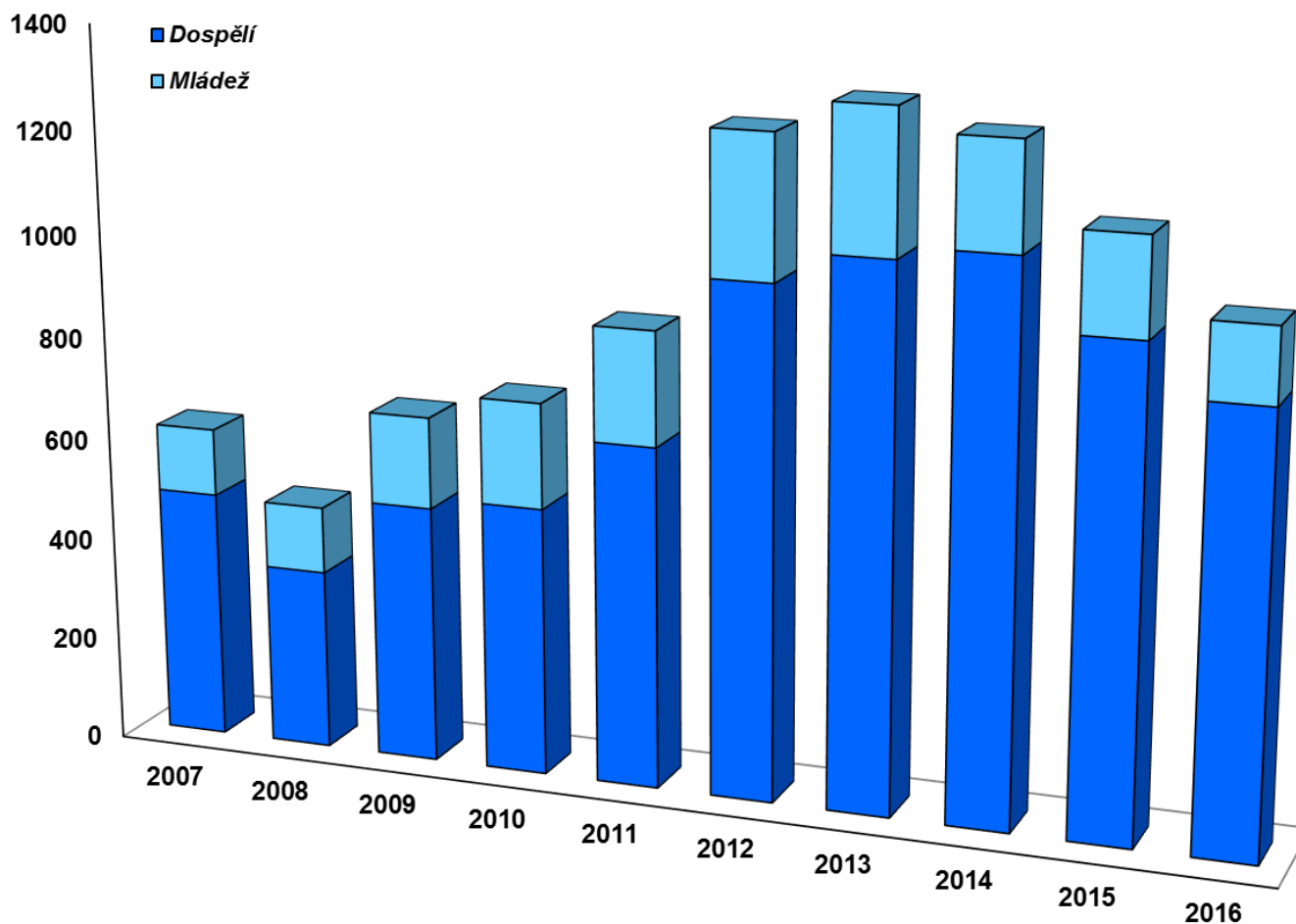
Co může také zaznít při mediaci:

- ✓ Chtěl(a) bych:
- ✓ • omluvit se poškozenému a vysvětlit mu, jak a proč ke všemu došlo
- ✓ • nahradit vzniklou škodu
- ✓ • vyřešit celou věc co nejdříve
- ✓ • ukázat svým aktivním přístupem, že mi záleží na řešení celé situace

Základní data I - vývoj:

Počet mediací

Základní data I - vývoj:

- **Mediace je zejména realizována v rámci přípravného řízení, kdy PMS vstupuje do případu a snaží se zprostředkovat řešení konfliktu mezi pachatelem a obětí (95 % mediací).**
 - *Rychlá pomoc a „obnovení“ poškozených vztahů*
 - *Rychlejší a hladší průběh řízení z pohledu všech účastníků*
- **Mediace může být také realizována až po rozhodnutí SZ/S v rámci výkonu alternativního trestu (4 %) nebo např. v rámci nahrazení vazby dohledem (1 %)**
 - *Dodatečná realizace mediace po rychlém rozhodnutí SZ/S*
 - *Absolutní absence účelového jednání*

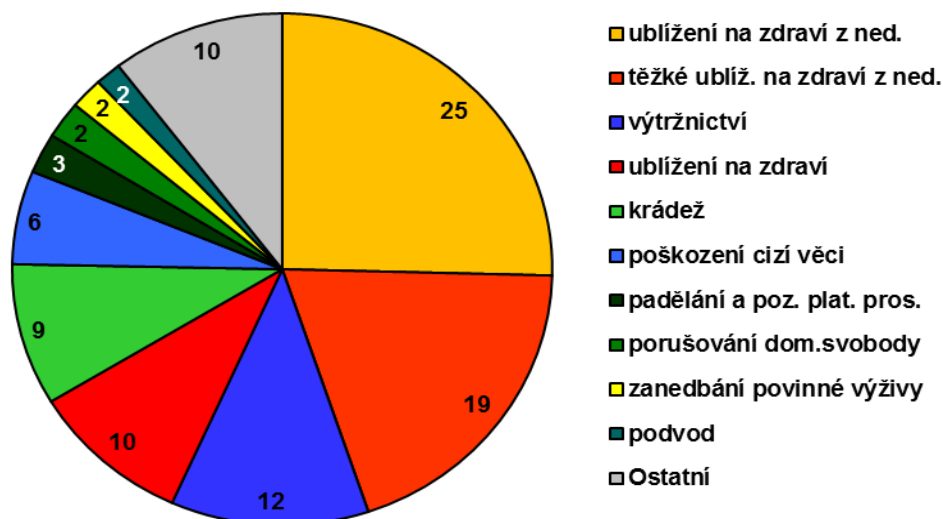
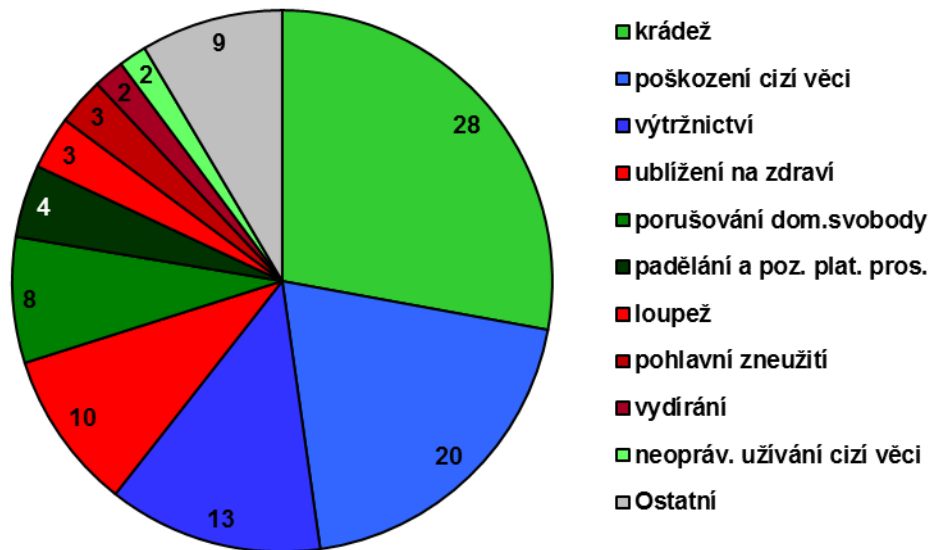
Základní data I - vývoj:

- Nejčastěji dochází k realizaci mediace v případě nedbalostních trestných činů (35 – 37 % mediací).
- Druhá nejčetnější skupina trestných činů lze klasifikovat jako „vandalismus“ (20 %),
- po té následuje trestný čin krádeže (10 – 12 %)
- Mediace je také realizována i v případech úmyslných trestných činů se závažnější fyzickou či psychickou újmou (9 %).
- Ostatní trestné činy již jen v jednotkách %.
 - *Porušování domovní svobody (3 – 4 %)*
 - *Padělání peněz (3 %)*
 - *Zanedbání povinného výživného (2 %)*
 - *Podvod (1 %)*

Základní data I - vývoj:

- Diferenciace mediace dle trestných činů / provinění a dle věkové kategorie pachatele při spáchání TČ
- Mediaci u mládeže dominuje vandalismus a majetková trestná činnost
- Naopak u dospělých dominují zejména dopravní a jiné nehody

Základní data I - vývoj:

- Zvláště silné bylo uspokojení obětí z toho, že byly konečně vyslyšeny.

Celková spokojenost s mediací	Oběti (v %)
Velmi spokojen	46
Spíše spokojen	44
Spíše nespokojen	6
Velmi nespokojen	4

Trestní oznámení

- ✓ Mladistvý Tomáš (15 let) na ulici vytrhl poškozené paní Kateřině (67 let) kabelku, ve které byly doklady, finanční hotovost ve výši 500,- Kč, klíče a další osobní věci. Mladistvý Tomáš si byl vědom svého protiprávního jednání.
- ✓ Provinění bylo kvalifikováno jako krádež dle §205/1d tr. z. s trestní sazbou odnětí svobody až na dvě léta.

Trestní oznámení

- ✓ Mladistvému obviněnému byla představena osa trestního řízení i s odklony a možnými opatřeními, která mohou být uložena.
- ✓ Mladistvý dostal nabídku spolupráce s PMS a byl mu dán prostor k reakci na obvinění.
- ✓ Nabídku přijal a jeho zakázkou bylo řešit obavu z toho, co bude (obava ze soudu) a také obavu z možného náhodného setkání s poškozenou někde na ulici.

Příklady otázek pro úvodní konzultaci s poškozeným

- ✓ Jaká je Vaše představa o tom, co bychom spolu měli řešit?
- ✓ Jak to cítíte teď?
- ✓ Co Vám všechno šlo hlavou od té doby?
- ✓ Kdo další tím byl zasažen?
- ✓ Na co si myslíte, že se bude chtít poškozený zeptat?
Co ho bude zajímat?
- ✓ Co byste chtěl prostřednictvím jednání s poškozeným získat?

Příklady otázek pro úvodní konzultaci s obviněným

- ✓ Jaká je Vaše představa o tom, co bychom spolu měli řešit?
- ✓ Jak to cítíte teď?
- ✓ Co Vám všechno šlo hlavou od té doby?
- ✓ Kdo další tím byl zasažen?
- ✓ Na co si myslíte, že se bude chtít poškozený zeptat?
Co ho bude zajímat?
- ✓ Co byste chtěl prostřednictvím jednání s poškozeným získat?

Připojování	Cíl	Příklady
Ocenění, potvrzení	Usnadnit klientovi těžkost Pomoci klientovi cítit se dobře Potvrzení klienta jako zodpovědného člověka Poskytnout mu nový pohled na jeho jednání	Je skvělé, že jste našel tolik odvahy. Překvapilo mě, že jste to dokázal.
Povzbuzování	Projevit zájem Povzbudit klienta k dalšímu hovoru	Můžete mi o tom říct více?
Parafrázování	Ukázat, že nasloucháme a klientovi rozumíme, co říká Ověřit, zda jeho slova správně chápeme	Jestli tomu dobře rozumím... Takže vy byste byl rád, aby Vám partnerka více důvěřovala
Přerámcování	Nalézt skrytý zájem Zdůraznit pozitivní cíl	„Neustále mě kritizujete, že dělám všechno špatně.“ Respekt, uznání Je pro Vás důležité dostat pozitivní zpětnou vazbu
Zrcadlení pocitu	Projevit, že chápete a rozumíte tomu, co klient cítí Tím mu pomůžete pocity znovu přehodnotit	Zdá se, že jste skutečně velmi rozlobený. Cítím ve vašem hlase smutek. Je to tak?
Shrnutí	Zhodnotit dosažený pokrok Shrnout důležité myšlenky a fakta Položit základ k další diskusi	Takže to, co jste mi tu řekl je toto...

- ✓ Zaměř se na způsobené škody spíše než na pravidla a normy, které byly porušeny
- ✓ Ukaž svůj rovný zájem o poškozeného i pachatele, do procesu řešení zapoj obě tyto strany
- ✓ Usiluj o satisfakci poškozených, zplnomocňuj je a reaguj na potřeby, které jsou pro ně důležité
- ✓ Podporuj pachatele, pomáhej jim porozumět a přijmout jejich závazky a pomáhej jim tyto závazky splnit
- ✓ Vytvářej příležitosti pro dialog mezi poškozeným a obviněným
- ✓ Při své práci respektuj všechny zúčastněné strany

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

Síla profesionálního rozhovoru

Respekt

Užitek

Krása

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

PROBAČNÍ A MEDIAČNÍ SLUŽBA
ČESKÉ REPUBLIKY

Děkuji za pozornost

Dotazy?

www.pmscr.cz

